

Vandallardan qurtarılan abidələr Şuşaya qaytarıldı

14 yanvar 2021-ci ildə Şuşada Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycanın üç görkəmli mədəniyyət xadimi, Qarabağdan olan Xurşidbanu Natəvan, Üzeyir Hacıbəyov və Murtuza Məmmədovun (Bül-Bül) yerlərinə qaytarılmış abidələrinin açılış mərasimində iştirak etdi.

1992-ci ildə Şuşanın ermənilər tərəfindən işğalından sonra bu mədəniyyət xadimlərinin büstləri separatçı vandallar tərəfindən sökülmüş və metal qırıntıları kimi satılmaq üçün Gürcüstana aparılmışdı. Lakin abidələr Azərbaycan tərəfindən satın alınmaqla xilas edilərək Bakıya gətirilmişdi və İncəsənət Muzeyində saxlanılırdı.

Qarabağda, xüsusən də Şuşada doğulmuş görkəmli şəxsiyyətlər haqqında bir sıra nəşrləri davam etdirən Qarabag.com saytı haqqında bəhs edilən, şərəfinə abidələr ucaldılan şəxsiyyətlər haqqında material hazırladı.

Xurşidbanu Bəyim (1832-1897)

Wikipedia

Xurşidbanu Bəyim (ədəbi təxəllüsü Natəvan) – məşhur azərbaycanlı şairə, rəssam, ictimai xadim, Qarabağın son xanı Mehdiqulu Xanın və Gəncə xanı III Uğurlu xanın qızı Bədir-Cahan Bəyimin (1802-1861) qızıdır. 1832-ci ilin avqust ayında Şuşada anadan olub. İbtidai təhsilini evdə, fars dilini və fars ədəbiyyatı öyrənərək almışdı.

1853-cü ildə (və ya 1847-ci ildə) Xurşidbanu Bəyim Kumuk mənşəli bir rus zabiti knyaz Xasay Musayeviç Utsmiyevlə evləndi.

Fransız yazıçısı Aleksandr Düma “Qafqaz” adlı oçerkində Bakıda knyaz Xasay Utsmiyev və ailəsi – həyat yoldaşı knyaginya Utsmiyeva (Xurşidbanu Bəyim) və anası ilə bir görüşdən bəhs etmişdi.

[\[A. Duma. Qafqaz. Tbilisi, 1988, səh. 243\]](#)

1872-ci ildə Xurşidbanu Bəyim Şuşa şəhərində “Məclisi-üns” (“Dostların görüşü”) ədəbi cəmiyyətini qurdu.

1873-cü ildə onun vəsaiti hesabına Şuşaya bu günə qədər “Xan qızı bulağı” (“Xan qızının bulağı”) adlanan ilk su xətti çəkildi.

Xurşidbanu Bəyim Natəvanın şeirləri rus dilində ilk dəfə A. Plavnikin tərcüməsində 1982-ci ildə Bakıda nəşr olundu.

Xurşidbanu Bəyim 8 oktyabr 1897-ci ildə Şuşada vəfat etdi və Ağdamda ata-babaları olan Qarabağ xanlarının qəbiristanlığında dəfn edildi.

Üzeyir Hacıbəyov (1885-1948)
Wikipedia

Üzeyir Əbdülhüseyn oğlu Hacıbəyov – Sovet bəstəkarı, dirijor, musiqişünas, publisist, dramaturq, müəllim, ictimai xadim olmuşdur.

Üzeyir Hacıbəyov 6 (18) sentyabr 1885-ci ildə Ağcabədidə anadan olmuşdur. Üzeyir doğulduqdan qısa müddət sonra ailəsi Şuşaya köçdü.

Ü. Hacıbəyov “Leyli və Məcnun” operasının (ilk Azərbaycan operası), “Şeyx Sənan” operasının, “Arşın Mal Alan” operettasının, “O olmasın bu olsun” operettasının, “Koroğlu” operasının müəllifidir. O, Azərbaycan Respublikasının dövlət himninin musiqisini yazmışdır.

Aldığı mükafat və adlar:

- Azərbaycan SSR əməkdar incəsənət xadimi (1935)
- Azərbaycan SSR xalq artisti (1937)
- SSRİ xalq artisti (1938)
- İkinci dərəcəli Stalin mükafatı (1941) – Koroğlu operasına görə
- İkinci dərəcəli Stalin mükafatı (1946) – Arşın Mal Alan

(1945) filminin musiqisinə görə

- Lenin ordeni (1938)

Üzeyir Hacıbəyov 23 noyabr 1948-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir. Bakıdakı Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Murtuza Məmmədov (1897-1961)

Wikipedia

Murtuza Məşədi oğlu Məmmədov (Bül-Bül) görkəmli Azərbaycan opera müğənnisi (lirik və dramatik tenor), musiqişünas, folklorşünas, müəllim idi. 22 iyun 1897-ci ildə Xanbağı kəndində anadan olub.

Bülbül, Ü.Hacıbəyovun “Sənsiz” (“Sənsiz”); Ü.Hacıbəyovun “Sevgili Canan” (“Sevgili”); A. Zeynallının “Ölkəm”; “Süsən sünbül”; “Yaxan düymələ”; “Qara gözlər”; “Çal-oyna”; “Segah təsnifləri”; “Xumar oldum” kimi romansların və xalq mahnılarının ifaçısı idi.

Aldığı mükafatlar və adlar:

- “Azərbaycan SSR əməkdar artisti”
- “SSRİ xalq artisti”. Azərbaycan xalq mahnılarının ifasına görə

- “II dərəcəli Stalin Mükafatı” laureatı
- Qaribaldi medalına (İtaliya)
- Şərəf Nişanına (SSRİ) layiq görülmüşdür.

Bülbül 26 sentyabr 1961-ci ildə Azərbaycanın paytaxtında vəfat edib. Bakıdakı Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.